

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ГОСПОДАРСЬКОГО
ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ЗАХИСТ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ:
АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 13-421з групи
Спеціальності: 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Місько Юлія Іванівна

Керівник: д.ю.н., професор Правоторова О.М.

Рецензент: к.ф.н., доцент Задорожня Н.О.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Охорона прав на комп'ютерні програми як об'єкт наукових досліджень.....	6
1.1. Розвиток правової охорони комп'ютерних програм.....	6
1.2 Поняття та основні ознаки адміністративно-правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності.....	15
РОЗДІЛ 2 Аспекти забезпечення адміністративно-правової охорони прав на комп'ютерні програми.....	32
2.1. Програмне забезпечення без ліцензії: адміністративна та кримінальна відповідальність.....	32
2.2. Проблеми судового захисту авторських прав, порушених в мережі Інтернет.....	39
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Нині важко уявити наше життя сьогодні без комп'ютерів та комп'ютерних програм. Адже наявність відповідної комп'ютерної програми значною мірою полегшує роботу, зокрема бухгалтерам, юристам та іншим працівникам підприємств. Потреба у комп'ютерній програмі сьогодні дуже сильно зростає на ринку праці. Ми сучасна країна яка сьогодні не стоїть в часі, а рухається вперед завдяки сучасним технологіям. Звісно, коли ти створюєш свій продукт «в нашому випадку це – комп'ютерна програма», то хочеш захистити свої інтереси щодо права власності та не дозволити використати плоди твоєї праці безоплатно. Але, на жаль, в Україні ситуація з піратством залишається такою самою плачевною, як і 10 років тому. Адже немає дієвого механізму боротьби з піратством в Україні, особливо, якщо йдеться про використання мережі Інтернет, тому що там визначити порушника практично неможливо.

Узагальнюючи актуальність обраної тематики, хотілося б наголосити, що однією з головних функцій держави є йти в ногу з часом, спрямовувати розвиток держави згідно з новими тенденціями у світі. Адже світ не стоїть на місці, отже, законодавство повинно розвиватися.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Праця ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою 18 березня 2004 р. № 1629-IV), Програми інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», яка затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5.

Кваліфікаційна робота виконана згідно напрямів наукових досліджень кафедри: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження правовідносин, які пов'язані із комп'ютерними програмами як об'єктами цивільних прав, на основі глибокого аналізу чинного законодавства України, судової практики, що склалася останніми роками у сфері інтелектуальної власності, міжнародних актів, зобов'язання виконувати які взяла на себе Україна, та сучасної юридичної думки, що знаходить свій вияв у різноманітних наукових та публіцистичних працях; виявлення прогалин і суперечностей у нормативному регулюванні таких відносин та дотичній судовій практиці, а також окреслення шляхів удосконалення правового регулювання відносин, що стосуються прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

1. визначити розвиток правової охорони комп'ютерних програм;
2. виокремити правову природу комп'ютерної програми та проблеми захисту прав на них;
3. охарактеризувати адміністративну та кримінальну відповідальність за використання програмного забезпечення без ліцензії;
4. означити проблеми судового захисту авторських прав, порушених в мережі Інтернет.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у зв'язку захистом прав на комп'ютерні програми в адміністративному праві.

Предмет дослідження – захист прав на комп'ютерні програми: адміністративно- правові аспекти.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було використано наступні наукові методи дослідження такі як: системний метод, порівняльно-правовий, термінологічний. Комплексне використання даних методів дало можливість всебічно та об'єктивно досліджувати проблеми, пов'язані з аспектами забезпечення принципів та завдань, що ставились під час написання кваліфікаційної роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації, які можуть бути використані в подальшому дослідженні даної теми, практичній діяльності, а окремі положення та висновки роботи – в процесі підготовки і проведення практичних занять з курсу «Інформаційне право», «Правові основи інформаційної політики» та «Адміністративне право».

Апробація результатів дослідження. Окремі положення дослідження було представлено у тезах доповіді на п'ятій Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів» (20 березня 2019 року, Херсонський державний університет, м. Херсон).

Публікації. Теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи знайшли відображення в публікації:

Місько Ю.І. Деякі аспекти забезпечення адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми. Пята Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів» (20 березня 2019 року, Херсонський державний університет, м. Херсон). 2020.С.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, 4 підрозділів, висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ОХОРОНА ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Розвиток правової охорони комп'ютерних програм

Незважаючи на те, що поняття комп'ютерної програми є доволі молодим та досить іноваційним, вона виступає об'єктом права інтелектуальної власності, який є складним та специфічним. Так, творцям електронно-цифрового інтегратора ENIAC, робота якого полягала у виконанні команд, що мали певну послідовність та називалися машинним кодом, у 1946 році був виданий патент. Саме це дало поштовх та стало початком розвитку сучасних комп'ютерних технологій, які ми маємо на сьогодні. Але тоді іншим програмістам було досить складно зрозуміти принцип його роботи через складність розуміння послідовності команд, що складали машинний код. Через це питання плагіату не стояло [2, с. 13].

До листопада 1961 року комп'ютерна програма, що мала забезпечити роботу електронно-обчислювальних програм, не була зареєстрованою як об'єкт правової охорони. В США був випущений циркуляр № 61, який визначав умови реєстрації даних програм, і у 1964 році відомство США почало приймати заявки на реєстрацію таких комп'ютерних програм. В 1966 році спеціальна президентська комісія зробила висновок про не патентоспроможність комп'ютерних програм. В 1967 році, враховуючи підґрунтя, до Конгресу США був внесений законопроект, але поправку закону щодо авторського права було внесено лише в 1960 році. В 1971 році Консультативна група експертів Всесвітньої організації Інтелектуальної власності підняла питання про правову охорону комп'ютерних програм, і з 1974 по 1977 роки велися напрацювання по даному напрямку.

Актуальні проблеми та питання щодо реформування законодавства про правову охорону програм розглядалися також на 29-тому конгресі

Міжнародної асоціації промислової власності. Тобто, ще в 60-х та 70-х роках минулого століття спеціалісти та юристи вже намагалися знайти розуміння, якою саме правовою охороною має бути наділена комп'ютерна програма. І саме в цьому виникла проблема. Були запропоновані декілька форм правової охорони. Серед яких можна назвати такі, як патентно-правова форма, авторсько-правова форма, та форма, яка поєднує норми й патентного, й авторського права [2].

Нажаль, проблеми правової охорони комп'ютерних програм не вирішувалася так швидко, як цього хотілося б. Проте Конгрес Міжнародної асоціації охорони промислової власності в 1975 році прийняв рішення, у якому було рекомендовано державам-учасникам національне законодавство, при цьому віддаючи перевагу саме охороні нормами авторського права. В 1978 році Всесвітньою організацією інтелектуальної власності було прийнято «Типові положення по охороні програмного забезпечення». Всесвітньою організацією інтелектуальної власності в 1983 році планувалося підготувати проект багатостороннього міжнародного договору, який мав бути присвячений охороні комп'ютерних програм, але через те, що багато промислових держав адаптували своє законодавство під охорону комп'ютерних програм, договір так і не було укладено. По прикладу США більшість індустріально розвинених держав заключили угоду щодо торгівельних аспектів права Інтелектуальної власності, наприклад, таких як угода ТРІПС 1994 року [3] та Договір ВОІВ з авторського права 1996 року[4].

Обидва міжнародних договори передбачають обов'язки держав-учасниць: «охороняти комп'ютерні програми, представлені у вигляді вихідного або об'єктного коду, як літературних творів відповідно до положень Бернської конвенції; а слід акцентувати увагу на тому, що при цьому охорона повинна поширюватися на всі програми, незалежно від способів і форми їх вираження, і це також має дуже важливе значення» [2, с. 19]. Пізніше обговорення правової охорони програм почалася в 1970-х. У 1979 році було прийнято постанову Державного комітету з науки і техніки

(ДКНТ) № 581 «Про підвищення ефективності функціонування і використання ГосФАП». Згідно з цією постановою створювалася єдина система Державного фонду алгоритмів і програм (ГосФАП) [7].

В Україні авторське право закріплене законом «Про авторське право і суміжні права», який в 1994 році прийняла Верховна Рада України, а порядок щодо реєстрації авторського права на твір було визначено постановою Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію автор. права і договорів, які стосуються права автора на твір» від 27 грудня 2001 року № 1756. Верховним Судом України в червні 2010 року було прийнято постанову Пленуму № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав, що має дуже важливе значення». В жовтні 2012 року прийнята постанова Пленуму Вищого господарського суду «Про деякі особливі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». В результаті всіх змін правова охорона комп'ютерної програми прирівнялася до охорони літературних творів, а також було визначено, що комп'ютерна програма, якщо розглядати її як об'єкт авторського права, має бути результатом творчої діяльності та мати вираження саме в об'єктивній формі, як і літературний твір. Відсутність цих ознак виключає можливість надати правову охорону комп'ютерній програмі. Також комп'ютерна програма може бути складовою частиною винаходу, тобто корисної моделі, що виконує певні функції в межах технічного рішення, яке було винайдено. Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства права щодо зазначених в програмному забезпеченні рішень, відповідних загальному поняттю винаходу. Таким чином до сих пір триває пошук більш ефективних правових можливостей охорони комп'ютерних програм. Ми живемо в сучасному світі, який неможливо уявити без різноманітних новітніх технологій, комп'ютерних програм та інших винаходів. Усе це звичайно, полегшує нам життя та створює умови для відпочинку. Світовий досвід доводить, що для досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку кожна держава потребує

добре налагодженої системи охорони прав інтелектуальної власності. В Україні створена нормативно-правова база, що в цілому забезпечує охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності та відповідає вимогам міжнародних документів. Правовідносини у цій сфері регулюються окремими положеннями Конституції України, Цивільного, Кримінального, Митного кодексів, Кодексом про адміністративні правопорушення. Діють також спеціальні закони про охорону інтелектуальної власності та міжнародні договори. Відомо, що з травня 1998 року Україна внесена до переліку країн, де обіг контрафактної продукції набув загрозливих масштабів. Особливе занепокоєння виклали розміри порушення авторського права і суміжних прав. Проведені дослідження в Центрі економічного та політичного дослідження ім. Розумкова дали своє підтвердження на (65,3% порушень). Звичайно, не ідеальні умови використання та захисту авторського права створені у нашій державі, проте вони все ж таки покращуються. І в законодавчому аспекті робляться певні кроки в цьому напрямку, позитивні зрушення щодо права інтелектуальної власності все ж таки існують, і це слід визнати.

Комп'ютерні програми можуть використовуватись виключно в формі, обсязі та способами, що вказані в зазначених договорах «ліцензіях». Невиконання умов договору та використання комп'ютерної програми без дозволу автора є порушенням авторських прав, що дає підставу для притягнення правопорушника до відповідальності: адміністративної (ст. 51-2 Кодексу про адміністративні правопорушення); цивільно-правової відпов. (ст. 431 Цивільного кодексу, ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права»); кримінальної відповідальності (ст. 176 Кримінального кодексу України).

В перші роки розвитку персональних комп'ютерів їх купували в основному фанати, які готові були купити дорогу «іграшку», то потім їм на зміну прийшли професіонали, які на персональних комп'ютерах працювали. В даний час більшість персональних комп'ютерів для домашніх потреб

купується в розважальних цілях, а персональних комп'ютерів, що купуються комерційними або бюджетними організаціями, використовуються в основному для вирішення вузько спеціалізованих завдань в тій чи іншій області з використанням мережевого програмного забезпечення. Україна повинна розвивати внутрішній ринок програмного забезпечення, що дозволить послабити залежність від експорту та посилити стабільність розвитку економіки, а сильна внутрішня конкуренція активізуватиме діяльність суб'єктів інформаційного ринку програмного забезпечення. Питання правової охорони та захисту комп'ютерного програмного забезпечення є найбільш конфліктним та суперечливим в юридичній практиці. На сьогодні наявна проблема правової охорони комп'ютерних програм, що зумовлена виниклою низкою протиріч між існуючими механізмами і методами правового регулювання та якісно новим станом світового ринку програмного забезпечення. Якщо розглянути більш розкрито ці два аспекти, маємо наступне: якісно новий стан світового ринку програмного забезпечення має дуже високі темпи зростання з надзвичайно динамічними та найбільш перспективними сегментами сучасної економіки, в той час, як вже існуючі механізми та методи правового регулювання в більшості випадків, на жаль, не здатні адекватно реагувати на зміни, які з'являються через появу та інтенсивний розвиток інформаційних технологій, також тут важливу роль відіграє відсутність належної законодавчої та теоретичної бази, яка зовсім не сприяє ефективному вирішенню даних проблем. Ринок програмного забезпечення безперервно і дуже динамічне розвивається. Це пов'язано з широким впровадженням комп'ютерної техніки в усі в торгово-промислової діяльності юридичних осіб країни і в повсякденне життя населення. При цьому, майже кожен день на ринку з'являються нові програмні продукти більш ефективно, ніж їх попередники і конкуренти, які вирішують свої завдання в тій чи іншій сфері діяльності людини, не слід забувати про виходи нових версій існуючих програмних продуктів. Ще одним фактором, який безсумнівно володіє певним впливом

на ринок, є зміна структури користувачів персональних комп'ютерів в усьому світі. Нам слід акцентувати увагу, що в Законі України «Про авторське право і суміжні права» (в редакції від 11 липня 2001 року), наголошуємо, що він діє й на сьогоднішній день, дає визначення комп'ютерним програмам як окремим об'єктам авторського права.

Стаття 18 вищезазначеного та важливого для вивчення даної тематики Закону визначає, що комп'ютерні програми мають охоронятися як літературні твори незалежно від способу чи форми вираження програм, що є повною відповідністю до міжнародних конвенцій, учасницею яких є Україна. Зосередимо увагу, що правова охорона, яка передбачається даним Законом (а саме, акцентуємо увагу «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі») має поширення лише на форму вираження твору та зовсім не поширюється на будь-які принципи, ідеї, теорії, методи, процеси, процедури, способи, системи, відкриття, концепції та подібне, якщо вони описані, пояснені, виражені чи проілюстровані у творі. Вищезазначене означає, що в Україні охороняються лише форма виразу програм, тобто об'єктивний та вихідний коди, а їх алгоритми, ідеї та структура, що лежать в основі даної програми, охороні не підлягають, і більш того, не можуть бути вільно використані третіми особами. В країнах англо-американської правової системи, даний недолік охорони комп'ютерних програм був вирішений за допомогою судових прецедентів.

Апеляційний суд США 4 серпня 1986 року прийняв рішення щодо обсягу охорони комп'ютерних програм. В даному рішенні було зазначено, що охорона комп'ютерних програм не обмежується випадками часткового або прямого копіювання, воно розповсюджується на структуру програми та на переклад з однієї машинної мови на іншу. Світ зараз активно розвивається, соціальні відносини переміщуються у віртуальний формат, а отже вагомим є також, і в нашій ситуації, так зване «визначення термінів»: «комп'ютерна програма — набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для

зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах)» [6].

З'являються нові стандарти і методології розробки. Економіка, конкуренція диктують свої умови, тому, щоб фірма-розробник програмного забезпечення процвітала, необхідно пристосовуватися до постійно змінюючі умов ринку. Відповідний сертифікат показує замовникові, що в даній компанії процес розробки програмного забезпечення організований правильно, використовується певна методологія, і за кожну ділянку робіт призначені відповідальні особи. Все це гарантує, що належної якості програмний продукт буде отриманий в обумовлені терміни в рамках визначеного бюджету. Для створення значущого і якісного програмного продукту необхідне не тільки комплексне застосування великого арсеналу інструментальних засобів, технологій розробки, але більшою мірою, використання засобів і прийомів управління проектом, удосконалення національного законодавства у галузі інтелектуальної власності. Сучасний стан якісного програмного продукту вимагає забезпечення ефективного правового захисту творчої діяльності розробників програмного забезпечення, які вносять вагомий внесок у науково-технічний розвиток та потенціал держави в цілому. Система авторського права не може забезпечити повний захист інтересів осіб, що є розробниками програмного забезпечення. Це говорить про необхідність реформування системи, що існує й функціонує на сьогоднішній день. Внесення зазначених змін до законодавства дозволить зменшити в Україні використання неліцензійного програмного забезпечення, що сприятиме розвитку комп'ютерної індустрії та підвищенню темпів зростання економіки України. Крім того, питання порушення прав інтелектуальної власності, і насамперед значний рівень використання неліцензійних комп'ютерних програм, останнім часом активно обговорюється як суттєва перепона для інтеграційних сподівань України. Міжнародні організації спостерігають за кроками українського уряду щодо

забезпечення охорони об'єктів інтелектуальної власності, звичайно в цьому аспекті зроблені також і позитивні зрушення. Суспільство ставить перед нами нові виклики, і в тому числі, і щодо об'єктів права інтелектуальної власності, але разом ми їх здолаємо.

Лобіювання інтересів монополістів в уряді США призводить до застосування так званих “антипіратських” санкцій. Вони застосовуються до ряду країн, у тому числі й до України, що негативно впливає на розвиток комп'ютерних технологій. Не витративши коштів на патентування своїх програм в Україні, у монополістів зароджується велике бажання продавати їх за набагато вищими цінами, які бувають непосильні не лише окремим користувачам, але навіть й багатьом державним підприємствам. «Microsoft не виявляє факти незаконного використання своїх програм та не бореться проти “піратського” використання програм в Україні і, як наслідок, не подає позови в суди на підприємства, організації та окремих користувачів, сплачуючи при цьому судові витрати та мита.

Виявленням використання “піратських” копій програм займаються українські правоохоронні органи, що фінансуються з державного бюджету». Для того, щоб навчитися вчасно виявляти у своїй продукції, розробках, створювані при цьому об'єкти інтелектуальної власності, необхідно набути певних знань у зазначеній сфері. Це дасть можливість одержати не тільки право на охорону інтелектуальної власності в країні та за кордоном, а й перетворити її у особливо конкурентоспроможний на ринку товар, нерідко дуже дорогий і високоприбутковий, в разі правильного його використання. На сьогодні в Україні створені належні законодавчі засади охорони та захисту прав авторів. З метою забезпечення конституційних прав громадян на захист інтелектуальної власності на території України здійснюється багато заходів. Як приклад можна сказати, що в системах Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України створені та діють спеціальні підрозділи з питань боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності, також активізують свою роботу підрозділи державних інспекторів

з питань інтелектуальної власності Держдепартаменту інтелектуальної власності та інші державні органи, що в межах своєї компетенції здійснюють заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності.

Висвітлюючи певні проблемні питання законодавчого врегулювання відносин інтелектуальної власності в Україні, дослідник О. Орлюк дійшов, до думки, що «в цілому сучасне українське законодавство у сфері інтелектуальної власності виступає як специфічний комплекс нормативно правових актів, що регулює суспільні відносини, пов'язані зі сферою творчої, інтелектуальної діяльності, що характеризується і певною мірою самостійно, та чітко взаємодіють із нормами інших галузей права». За цим законодавством можна побачити проблемні риси складної системи нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють відповідні суспільні відносини. Водночас з цим можна висвітлити питання і про те, що законодавство у сфері інтелектуальної власності є складним внутрішньо зумовленим поєднанням підзаконних актів та законів, що об'єднуються одним предметом нормативно-правового регулювання та узгодженістю імперативно-диспозитивного впливу на суспільні відносини, які виникають з приводу охорони та захисту прав інтелектуальної власності та так званою системою, що спричиняється ієрархією норм права інтелектуальної власності.

Якщо розгорнуто розглядати питання охорони та захисту прав інтелектуальної власності саме на території України, слід звернути увагу на те, що ці заходи здійснюються тут на державному рівні, про що свідчить, наприклад, факт проведення засідання Ради національної безпеки та оборони України, яке відбулося у 2008 році саме з цього питання. Крім того, в Україні створена та функціонує так звана «державна система правової охорони інтелектуальної власності». Вона визначається як сукупність інформаційних, експертних, освітніх, наукових, та інших державних закладів, що мають відповідну спеціалізацію та входять до сфери управління міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Як головний орган у системі центральних

органів виконавчої влади, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, формує та забезпечує реалізацію державної політики з питань освіти і науки, інновацій та інформації, інтелектуальної власності. З цією метою міністерство вживає заходів щодо створення та розвитку інфраструктури підтримки інноваційної діяльності, координує діяльність щодо передачі (трансферу) технологій і прав на об'єкти інтелектуальної власності, забезпечує інтеграцію інтелектуальної власності до світової системи, дотримуючись при цьому принципів збереження і захисту національних інтересів.

Звертаючись до закону де чітко виділено, що для визнання твору об'єктом авторського права, необхідно щоб він відповідав певним критеріям. Такими критеріями є: об'єкти авторського права «може бути лише твір», який є результатом творчої діяльності; «не може бути визнано об'єктом авторського права творіння, яке не є результатом творчої праці»; твір повинен бути виражений будь-якій об'єктивній формі; не може бути визнано об'єктом авторського права задум творця, який склався у його свідомості в закінчену форму чи образ. Чинність правових норм про охорону авторських прав не поширюється на будь-які ідеї, теорії, методи, процедури, процеси, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, проілюстровані у творі (ч. 3 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Враховуючи той факт, що науково-технічний прогрес у світі розвивається швидше, ніж відбуваються зміни у світі то інтелектуальна сфера України, потребує подальшого реформування та вдосконалення і дане питання потрібно вирішувати негайно. Зробити все можливе для цього, а саме підвищити конкуренцію, на ринку та збільшити обсяги інноваційного розвитку країни.

Країна має стати на шлях змін і йти вперед разом із сучасними технологіями які полегшують життя кожному з нас сьогодні.

1.2. Поняття та основні ознаки адміністративно-правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності

Велика кількість об'єктів права інтелектуальної власності на практиці сприяє незаконному їх використанню шляхом порушення прав та інтересів законних користувачів об'єктів права власності та їх власників, про це свідчать норми чинного законодавства щодо даного питання.

Охорона цих прав регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, що мають різну правову спрямованість, а не лише нормами спеціального законодавства. Охорона прав інтелектуальної власності в Україні має міжгалузевий характер. Це дає змогу виділити деякі його складові, наприклад, такі, як цивільно-правова складова, адміністративно-правова, кримінально-правова, конституційно-правова, господарсько-правова та міжнародно-правова складові. Нас, у першу чергу, цікавить адміністративно-правова складова.

Розглядаючи цю складову, ми беремо до уваги декілька важливих моментів: по-перше те, що вектор соціально-економічного розвитку даної складової зовсім неможливий без охорони прав власності, по-друге, сама наука вітчизняного адміністративного права, з самого початку свого створення та протягом усього свого існування, нерозривно пов'язана із забезпеченням охорони прав і свобод людини та громадянина, а також контролю виконання ними своїх прямих обов'язків. З огляду на це, ми маємо усі підстави для того, щоб стверджувати, що охорона особистих немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, що їм належать, можна віднести до ряду найвагоміших.

Таким чином, невід'ємною умовою соціального та економічного розвитку країни є саме ефективна охорона прав інтелектуальної власності. Також, говорячи про роль саме адміністративного права в аспекті захисту прав інтелектуальної власності, слід зазначити й те, що вищезазначена галузь

права в даному аспекті має значну роль, адже направлена на швидке реагування для виявлення теоретичних та практичних проблем правозастосовної діяльності та висунення пропозицій щодо шляхів вирішення цих проблем. Перед тим як безпосередньо розглядати питання адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності, звертаємо увагу, що інститут права власності посідає центральне місце у правовій системі кожної держави. При дослідженні питань охорони права інтелектуальної власності, частіше усього представники науки адміністративного права звертаються до доробок представників цивільного права, а саме, наприклад, до праць Ф. О. Кіриленка, О. П. Світличного, О. Ш. Чомахашвілі, А. В. Чукаєвої.

Водночас, як слушно наголошує О. В. Мельник «на рівні теоретичних досліджень повною мірою не з'ясовані рівень достатності адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності та застосування заходів щодо її забезпечення». У зв'язку із тим, що система діяльності центральних органів виконавчої влади не стоїть на місці та піддається змінам, слід також дослідити та проаналізувати зміст діяльності тих органів виконавчої влади, на які покладено забезпечення правопорядку у вищезазначеній сфері, а також методи та форми діяльності не лише органів виконавчої влади, а й правоохоронних органів та суду з питання охорони прав інтелектуальної власності. Існує необхідність удосконалення системи заходів адміністративної відповідальності за незаконне використання окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Дослідники, що вказані вище, при розгляді питань охорони та захисту прав інтелектуальної власності не брали до уваги історичний аспект становлення та розвитку питання охорони власності. Даний підхід, а саме ігнорування першоджерел, на нашу думку не сприяє розвитку методологічних засад адміністративно-правової охорони прав у даному питанні. Як для нашого дослідження, слухним з цього приводу є думка В. В. Галуцька, який обґрунтовано доводить, «що право власності має важливе значення для науки адміністративного права.

Складність і специфічність охорони права власності засобами адміністративного права, а також значний обсяг публічного захисту суб'єктами публічного управління власників майна та усіх осіб від майна підвищеної небезпеки вимагає від науки адміністративного права подальших наукових досліджень у цій сфері».

Проаналізувавши праці авторів, що стосуються питання охорони прав інтелектуальної власності, на нашу думку, найвлучнішими є монографічні дослідження В. В. Галуцька «Охорона права власності: адміністративно-правові аспекти» та І. О. Личенка «Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності». Перш ніж розглядати питання адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності, вважаємо слушним проаналізувати становлення інституту права власності взагалі. На кожному етапі розвитку суспільства були свої уявлення щодо права власності, значну увагу цьому приділяли ще за часів античності. Питання пов'язані із власністю ми знаходимо в працях Арістотеля, на думку якого приватна власність бере починається ще з самої природи людини та її природної любові до себе, та Платона, який надавав перевагу суспільній власності, обґрунтовуючи її існування моральними. Філософські думки пов'язані із власністю ми можемо знайти в працях Г. В. Ф. Гегель, Джона Локка та інших філософів. Проте, їх думки щодо приватної власності різняться.

У подальшому ці ідеї стали підґрунтям для того, щоб майже повністю нівелювати приватну власність в колишньому СРСР. Приватна власність здебільшого пов'язана із майновими правами. Це в повній мірі відноситься і до майнових прав інтелектуальної власності. Відповідно до ст. 424 ЦК України майновими правами інтелектуальної власності є: «право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом». [1] У

вітчизняній науковій думці кінця XIX ст. А. І. Віцин та В. І. Синайський, окремою правомочністю права власності, поряд з правом володіння, користування та розпорядження, виділили «право охорони власності». Охорона прав власності, як наголошував ще за радянських часів А. В. Венедіктов, «забезпечується засобами цивільного, адміністративного та кримінального права».

Аналізуючи роботу З.М. Рахліна, бачимо, що науковець дійшов наступного висновку: «адміністративно-правова охорона власності здійснюється у сфері суспільних відносин, яке регулюються адміністративним правом». Також, на думку вищезазначеного науковця, встановлюючи загальні потреби, держава унеможливорює здійснення дій, які могли б завдати шкоди власності. Тими ж нормами встановлюються відомі нам загальні правила поведінки людини у процесі використання власністю та управління нею. За допомогою таких загальних заборон, держава встановлює обов'язок, завдяки якому певні особи не вчиняють правопорушень, які могли б завдати шкоди власності. Взагалі, заборони не встановлюють ніяких конкретних адміністративно-правових відносин, але в той же час мають вагомим мобілізаційним значенням, адже з їх допомогою визначається поведінка людини у процесі використання власності. «Порушення загальної заборони – це скоєння таких дій, якими завдано або могло б бути завдано шкоди власності, вони спричиняють вже конкретні адміністративні відносини між порушником і компетентним органом державного управління». Вищенаведене хочеться підвести думкою Й. Э. Маміофи, котрий першим здійснив комплексне дослідження правових проблем охорони винаходів в умовах науково-технічної революції і який зазначав, що «філософія розвитку права повинна опиратися на суспільні процеси й консолідувати розвиток галузевих юридичних наук задля забезпечення, у тому числі й охорони, головного – життя та здоров'я людини, її законних прав та інтересів, честі і гідності. Людині повинна бути створена своєрідна сприятлива правова сфера для прояву її здібностей, спрямування їх на отримання задоволення від своєї

діяльності в гармонії з навколишнім світом і оточенням та забезпечення себе і своїх близьких матеріально» [21].

За часів СРСР реальним суб'єктом засобів виробництва була в основному держава, а права власності зводилися лише до охорони колгоспно-кооперативної та державної власності. Як пише І. О. Личенко: «Охорона права власності в радянський період зводилася в основному до охорони державної та колгоспно кооперативної власності. З проголошенням незалежності України постала необхідність у проведенні кардинальних структурних змін у сфері охорони права власності» [22].

Економічні умови, що створювалися, вимагали повної відмови від охорони державної форми власності, яка в той час була в пріоритеті, як вже зазначалося вище, та створення публічно-правових регуляторів, які натомість могли б ефективно протистояти посяганням на право володіння, користування та розпорядження майном.

Як вже зазначалося нами вище, серед найвдалиших праць сучасних вчених у галузь адміністративного права, таких як В.В. Галуцько, О.І. Личенко, Р.О. Денчук та О.І. Никитенко, досліджувалося питання права власності за часів незалежності. Ними зроблено вагомі внески для розкриття феномену адміністративно-правової охорони права власності. Зокрема, проводячи методологію аналізу адміністративно-правової охорони права власності на території України, В. В. Галуцько зроблено висновок, що «адміністративно-правова охорона права власності – це відносно самостійний інститут юриспруденції, який врегульовує суспільні відносини з охорони прав усіх суб'єктів права власності та широкого загалу осіб від майна підвищеної небезпеки, що виникають, в основному, у сфері державного управління з можливістю застосування до порушників режиму власності засобів державного впливу, в тому числі методів адміністративного примусу».

Здійснюючи правовий аналіз проблем правової охорони різних форм власності Р. О. Денчук та О. І. Никитенко, одностайні у важливості правової

охорони прав власності нормами чинного законодавства, в тому числі й нормами адміністративного законодавства. Так, О. І. Личенко зазначає, що «діяльність держави у сфері адміністративно-правової охорони права власності спрямована на створення адміністративно-правових норм щодо встановлення загального режиму охорони права власності, визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних відносин; попередження та припинення порушень права власності; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення права власності та інше». Вчена зазначає, що у правоохоронній діяльності щодо права власності реалізується нормотворчий, правозастосовний та каральний аспекти. За допомогою системи засобів та способів правозастосовного та карального аспекту, маємо змогу визначити зміст та поняття адміністративно-правової охорони права власності, під якою розуміється «система правових способів та засобів щодо підтримання режиму охорони права власності, забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері, реалізації правових норм, які скеровані на захист права власності та сприяють відновленню порушених прав власників».

Роблячи висновок із вищенаведених думок, та направляючи їх на адміністративно-правову охорону прав інтелектуальної власності, слід зазначити, що однією із найважливіших функцій держави є саме функція охорони права власності, адже саме вона допомагає забезпечити якісну охорону права інтелектуальної власності, що є дуже актуальним на сьогоднішній день. При аналізі праць вже відомих нам вчених галузі адміністративного права В. В. Галуцька, О. І. Личенко, а також інших праць науковців, що досліджували дане питання, бачимо, що науковці приходять до неоднозначних думок щодо змісту юридичних конструкцій та визначення окремих співвідношень понять «захист» та «охорона». Переважна більшість науковців, які розглядали дефініцію поняття «охорона» та «захист», звертають увагу на недопущення тотожності цих понять. На підставі аналізу чинного законодавства та праць науковців різних галузей права розглянемо

ці категорії. Одним із перших науковців, який досліджував це питання за часів незалежності є Я. М. Шевченко, котрий зазначає, що «поняття охорони включає в себе поряд із заходами економічного, політичного, ідеологічного характеру, що забезпечують нормальне регулювання суспільних відносин, попередження правопорушень, усунення причин, що їх породжують (регулятивні норми), а також і заходи, спрямовані на поновлення чи визнання прав у разі порушення чи оспорювання їх, а саме – захист (охоронні норми)» [25].

Більш категоричним щодо розмежувань цих понять є Р. Б. Шишка, на думку якого «функціонально охорона та захист прав мають різне призначення». Охорона здебільше спрямована на попередження чи унеможливлення порушення прав інтелектуальної власності авторів. У той час захист має на меті мінімізування наслідків порушення права власності авторів та за допомогою засобів цивільного права мати змогу відшкодувати збитки, які було заподіяно, а у випадку, коли такі збитки не має можливості виявити чи довести - компенсування моральної шкоди. Отже, основна функція захисту – компенсаційна. З цього виходить, що захист має тісний зв'язок із відповідальністю, тоді як охорона спрямовує свою діяльність більше на профілактику правопорушень немайнових та майнових прав авторів. Відповідно це сприяє розумінню різних підходів при моделюванні законодавства щодо питання захисту порушеного суб'єктивного права. Інший представник науки цивільного права Г. Я. Стоякін вважає, що «правовий захист включає три моменти: 1) видання норм, які встановлюють права і обов'язки, визначають порядок їх здійснення, захисту та застосування санкцій; 2) діяльність суб'єктів із здійснення і захисту своїх суб'єктивних прав; 3) попереджувальна діяльність держави і громадських організацій, а також діяльність із реалізації правових санкцій».

Розмежовуючи поняття «охорона» та «захист» В. В. Галуцько пише: «адміністративно-правова охорона права власності – це позитивний статистичний стан адміністративного права, направлений на попередження

правопорушень у майновій сфері, забезпечення збереження майна та відновлення й усунення перешкод у його здійсненні, його невід'ємна складова, адміністративно-правовий захист – це динамічні (активні) дії, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод при його здійсненні засобами адміністративного права та притягнення винних до юридичної відповідальності» [21].

На відміну від В. В. Галунька, В. Темченко розкриває терміни «охорона» та «захист» як ідентичні поняття. Найбільш розгалужений підхід щодо тотожності понять «охорона» та «захист» висловила О. І. Личенко, яка зазначає, що «адміністративно-правова охорона права власності включає нормотворчий, правореалізаційний (правозастосовчий) та каральний аспекти». Адміністративно-правовий захист права власності спрямований на «реалізацію адміністративно-правових норм щодо попередження, припинення адміністративних правопорушень, відновлення порушених прав (правозастосовний аспект) та застосування адміністративних стягнень (каральний аспект)».

Нормотворчість, що має на меті забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин, а також підтримання режиму охорони права власності мають тісний зв'язок зі змістом правозахисної діяльності, яка за своєю суттю не є правозахисною, а лише охоплюється поняттям адміністративно-правової охорони права власності. Нам слід звернути увагу на доробок, О.І. Остапенко, що у своїх працях, зробивши акцент саме на захисті права власності та аналізуючи зміст поняття адміністративно-правового захисту, ототожнює поняття «охорона» та «захист». У свою чергу думка О. І. Личенко щодо змісту поняття адміністративно-правового захисту права власності полягає у наступному: «систему правових способів та засобів попередження порушень права власності, припинення посягань на державне, комунальне і приватне майно, застосування до порушників заходів адміністративної відповідальності у встановленому законом порядку та відшкодування заподіяної шкоди». З огляду на дане визначення О. І. Личенко

стверджує, що «адміністративно-правова охорона права власності та адміністративно-правовий захист права власності співвідносяться як загальне та часткове».

Стислий перелік статей Конституції України свідчить, що законодавець не тільки не протиставляє, але і не розрізняє ці терміни. Поряд із національним законодавством існує цілий ряд міжнародних договорів, що регулюють відносини в сфері інтелектуальної власності в яких вживаються терміни «охорона» та «захист».

Серед міжнародних стандартів щодо правової охорони інтелектуальної власності особливу роль відіграє Угода ТРІПС, функції адміністрування якої покладені на СОТ. Угодою ТРІПС встановлені норми, що погоджені країнами – членами СОТ як мінімальні вимоги до правової охорони інтелектуальної власності. Положення, що викладені в Угоді ТРІПС, багато в чому співпадають з положеннями давно існуючих міжнародних договорів з питань правової охорони інтелектуальної власності. Наприклад, положення, які встановлені Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів, включені до Угоди ТРІПС і застосовуються до правової охорони творів, які захищаються авторським правом. Подібним же чином в Угоді ТРІПС включені положення щодо правової охорони винаходів та торговельних марок, які містяться в Паризькій конвенції про охорону промислової власності. Що стосується захисту прав інтелектуальної власності, то Угода ТРІПС вимагає від країн – членів СОТ встановлювати справедливі й рівні для всіх процедури захисту прав [2, с. 44].

Подальший аналіз наукових доробок, свідчить, що на протязі тривалого часу питання пов'язане із використанням термінів «охорона» та «захист» розглядалося в контексті порушення прав інтелектуальної власності.

З цього приводу О. В. Тандир зазначає, що серед науковців, які досліджували питання адміністративної охорони і захисту об'єктів права

інтелектуальної власності існують різні підходи що тлумачення поняття «адміністративний захист права інтелектуальної власності» [41, с. 27].

Посилаючись на праці Ф. О. Кіриленка, який під адміністративним захистом права інтелектуальної власності розуміє «врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняється нормами адміністративного законодавства через правозастосовну діяльність уповноважених державних органів (посадових) осіб, що також спрямовані на попередження та припинення посягання на права свободи та законні інтереси фізичних та юридичних осіб у сфері інтелектуальної власності» та О. П. Світличного, який під адміністративним захистом прав на торговельну марку в Україні розуміє «сукупність заходів адміністративного припинення, спрямованих на припинення порушень, відновлення і визнання прав та притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, які застосовуються органами внутрішніх справ, митними органами та судами (суддями) за заявою чи скаргою правомочної особи або за власною ініціативою компетентного органу», О. В. Тандир приходять до висновку, що «вищевикладені визначення поняття адміністративного захисту звужують поняття адміністративний захист прав суб'єктів права інтелектуальної власності і не охоплюють всіх його складових». На підставі розмежування понять «адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності» і «адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності» Г. С. Римарчук приходять до висновку, що «адміністративно-правова охорона – це дії у сфері надання (гарантії) та юридичного закріплення відповідних прав та обов'язків суб'єктів права інтелектуальної власності». Натомість адміністративно-правовий захист охоплює діяльність правоохоронних органів та судових установ задля профілактики незаконних посягань на права власника об'єкта права інтелектуальної власності, а також дії на припинення адміністративних проступків та відновлення порушеного права». Як на нашу думку, дещо спірною є позиція Г. С. Римарчук, що «адміністративно-

правовий захист охоплює тільки діяльність правоохоронних органів та судових установ, а також те, що такий захист може здійснюватися і в органах виконавчої влади». Проте, як на нашу думку, адміністративно-правовий захист може здійснюватися в Апеляційній палаті ДСІВ, яка визначена законодавством як колегіальний орган, до повноважень якого відноситься розгляд заперечень проти рішень ДСІВ щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності та заяв щодо визнання знака добре відомим в Україні, і яка не відноситься до органів виконавчої влади. До складових адміністративно-правового захисту права власності О. І. Личенко відносить правові способи та засоби щодо попередження посягань на державне, комунальне і приватне майно; припинення адміністративних правопорушень, що посягають на право власності; застосування до порушників заходів адміністративної відповідальності у встановленому законом порядку та відшкодування заподіяної шкоди. Загальними ознаками адміністративно-правового захисту права власності на його думку «є спрямованість на задоволення права володіння, користування та розпорядження майном; існування уповноважених державних органів, що наділені для цього відповідною компетенцією, функціями і повноваженнями; закріплення в законодавстві способів захисту». Якщо ми звернемося до спеціального законодавства, кожен із цих законів має норми, які передбачають захист прав у разі порушення особистих немайнових та/або майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Наприклад, ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказується, що порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для судового захисту, є: вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права або суміжних прав, визначені ст. ст. 14 і 38 та їх майнові права, визначені ст. 15, 39, 40 і 41, з урахуванням передбачених ст. 21–25, 42 і 43 обмежень майнових прав. Також цей Закон відносить до порушень: піратство; плагіат; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників

творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права або суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу; підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління; розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права або суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі. Перелік підстав захисту прав інтелектуальної власності не є повним, однак, навіть наведений перелік свідчить про широкий загальний наданих суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав способів захисту у разі порушення права інтелектуальної власності. Залежно від сфери діяльності, в якій використовуються засоби захисту Т. І. Пашук класифікує їх на: «а) засоби державно-юридичної правозахисної діяльності; б) засоби самостійної (недержавної) правозахисної діяльності (юридично значущої захисної діяльності самого суб'єкта, права якого порушуються)».

Зважаючи на класифікацію запропоновану Т. І. Пашуком, О. І. Личенко вважає, що «усі засоби, спрямовані на адміністративно-правовий захист права власності, поділяються на: а) засоби-інструменти (явища правової форми і правового змісту, такі як нормативні юридичні акти, в яких вміщуються юридичні норми); б) засоби діяння, які розподіляються на документовані дії і фактичні дії; в) засоби ідеального світу (скажімо, інтелектуальний процес юридичної кваліфікації)». Залежно від способу захисту засоби поділяє на: «а) засоби попередження; б) засоби юридичної відповідальності; в) засоби припинення; г) засоби відновлення». Незважаючи

на певну непослідовність запропонованих О. І. Личенко засобів захисту та використовуючи класифікацію запропоновану Т. І. Пашуком, вказане можна використовувати при порушенні прав інтелектуальної власності. При цьому, слід врахувати, що в залежності від способу порушення суб'єктивних прав власників та законних користувачів об'єктів права інтелектуальної власності, особа сама вправі вибрати способи захисту. Тобто, суб'єкт права інтелектуальної власності вправі сам обирати будь-які способи захисту. Наприклад, юрисдикційний спосіб захисту, що забезпечується за допомогою публічних органів державної влади, або не юрисдикційний, що передбачає самозахист, звернення до громадських організацій у сфері охорони права інтелектуальної власності тощо. Підводячи підсумок наукових підходів до тлумачення поняття «охорона» та «захист», заслуговує на увагу позиція Н. І. Матузова, на думку якого, «охорона та захист суб'єктивного права або охоронюваного законом інтересу – не одне й те ж саме: охороняються вони постійно, а захищаються тільки тоді, коли порушуються». Захист є моментом охорони, однією з її форм, але ці поняття не збігаються.

Питання адміністративно-правового захисту є одним із найважливіших у механізмі правової охорони прав інтелектуальної власності. Згідно із сталою правовою доктриною науковці виділяють дві основні форми захисту права інтелектуальної власності: юрисдикційну та не юрисдикційну, проте, враховуючи, що вказані форми є дослідженими, вважаємо доцільним не розглядати ці форми захисту. Таким чином, в залежності від виду правопорушення, особа, якій належать особисті немайнові та або майнові права інтелектуальної власності з метою охорони прав і законних інтересів вибирає шляхи реалізації способів захисту порушеного права інтелектуальної власності. Саме в охоронних правовідносинах здійснюється реалізація способів захисту права інтелектуальної власності.

На основі вищевикладених думок та норм чинного законодавства надаємо власне визначення поняття «адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності», під яким слід розуміти сукупність правових

заходів, способів та методів, спрямованих на забезпечення і реалізацію прав суб'єктів права інтелектуальної власності, за порушення прав яких до правопорушників застосовуються засоби державного впливу, в тому числі методи адміністративного примусу.

РОЗДІЛ 2

АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ

2.1. Програмне забезпечення без ліцензії: адміністративна та кримінальна відповідальність

У сучасному світі інтелектуальна власність набуває дедалі більшого значення та охороняється у більшості країн світу, бо вона є одним із наймогутніших стимулів розвитку науково-технологічного прогресу всіх галузей функціонування суспільства. Успішність вирішення соціально-економічних проблем, що кожного дня постають перед суспільством, насамперед, пов'язана з інтелектуальним потенціалом та рівнем його культурного розвитку. Питання охорони і використання інтелектуальної власності в сучасних умовах відіграють усе важливішу роль у комерційній, підприємницькій і виробничій діяльності підприємств та установ України всіх форм власності. Саме тому їх вивчення стало метою наукових праць таких вчених, як: Підпригора О. А., Дроб'язко В. С., Святоцький О. Д. [1], Жуков В. І. [2], Миронюк Г. І., Довгий С. О., Жаров В. О. [3], Юскаєв В. Б., Потехіна В. О. [4; 5], Антонов В. М. [6] тощо.

Правова охорона комп'ютерних програм є актуальною проблемою юридичної науки вже майже півсторіччя, але досі не знайшла свого вирішення. Її рішення, які пропонуються та обговорюються на чисельних науково-практичних конференціях, не знайшли свого остаточного законодавчого закріплення [7].

В Україні комп'ютерна програма стала користуватись охороною з набуттям чинності Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993 р. [8], у якому зазначається, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Згідно зі ст. 1 [8], комп'ютерна програма

– набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах). Разом з тим [9] визначає комп'ютерну програму як послідовність різноманітних інструкцій, що призначені для виконання пристроєм управління обчислювальної машини; дається визначення комп'ютерної програми з позицій системного програмування як даних та машинних кодів, які розміщені в оперативній пам'яті комп'ютера та виконуються процесором для досягнення якоїсь мети. У більшості країн, у тому числі й в Україні, законодавчо передбачений лише один вид охорони комп'ютерних програм – за допомогою механізму авторського права, за аналогією з літературними творами [10].

Сьогодні не лише Україна – весь світ поставлений перед проблемою недосконалої охорони комп'ютерних програм. Обрана більшою частиною світу охорона комп'ютерних програм авторським правом має свої переваги: простота та доступність охорони; дія охорони розповсюджується на всі комп'ютерні програми без обмежень; авторське право та відповідно можливість охорони програми виникають з моменту її створення [4].

Однак усе частіше висловлюються пропозиції про необхідність патентної охорони комп'ютерних програм за аналогією з винаходами. У випадку комп'ютерної програми норми авторського права можуть бути застосовані тільки для охорони від загального відтворення програми, а також від копіювання комп'ютерного коду (такі порушення входять до поняття "літературних"). Авторське право також забезпечує охорону комп'ютерних програм від деяких "нелітературних" порушень, таких, як відтворення екранних заставок «screen displays». Суттєвий недолік авторської охорони полягає в неможливості запобігти створенню конкуруючої комп'ютерної програми з використанням ідеї існуючої [4].

Перевага патентної охорони для комп'ютерних програм полягає у можливості захистити певний алгоритм, втілений у комп'ютерній програмі, від використання його іншими особами без дозволу. Натомість авторське право надає значно вужчі можливості, захищаючи лише "вираз" ідеї та залишаючи поза межами охорони саму ідею програми. У кваліфікаційній роботі нам слід зазначити, що більшість країн-учасниць Бернської конвенції, членом якої є й Україна, що застосовують до охорони комп'ютерних програм комплексний підхід, поєднуючи норми авторського і патентного права [11].

Тобто комп'ютерні програми, як специфічні об'єкти інтелектуальної власності, повинні мати особливий статус правової охорони. Поряд з авторським правом вони повинні охоронятися патентним договірним правом, законодавством про недобросовісну конкуренцію, про охорону комерційних таємниць [6].

Для ефективної охорони законодавство України має бути розширене спеціальним Законом "Про охорону прав на комп'ютерні програми" з урахуванням таких пропозицій: необхідно дати чітке визначення поняттю "комп'ютерна програма", а також термінам, що стосуються охорони комп'ютерних програм; визначити об'єкти комп'ютерної програми, які підлягають охороні законодавством про авторське право.

Урахування зазначених рекомендацій при формуванні національної охорони комп'ютерних програм сприятиме розвитку комп'ютерної індустрії та підвищенню рівня економіки України [2].

Незважаючи на окремі недоліки системи охорони прав на інтелектуальну власність, що склалася в Україні, загалом можна стверджувати, що зазначена система відповідає міжнародним стандартам і може забезпечити належну охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності. Але такої оцінки не можна дати системі захисту прав інтелектуальної власності.

Більше того, нам слід ще раз наголосити, що є всі підстави стверджувати, що захист прав інтелектуальної власності не відповідає

сучасним вимогам. Проте, все ж такі позитивні елементи, так звані зрушення у цьому аспекті все ж таки ми маємо змогу спостерігати.

Він не забезпечує надійного й ефективного захисту інтелектуальної власності [1]. Під захистом інтелектуальної власності розуміють заходи, спрямовані на відновлення становища власників прав інтелектуальної власності у випадку, якщо ці права були порушені [3].

Комп'ютерна програма є об'єктом торгівлі та становить комерційний інтерес для тих чи інших груп, її можна продати, отримавши прибуток. Тому зі зростанням кількості комп'ютерних програм зростає і кількість порушень прав авторів та виробників комп'ютерних програм. Подібні порушення називаються комп'ютерним піратством та можуть проявлятися у різноманітних формах від простого копіювання та тиражування до розробки та створення нових комп'ютерних програм з несанкціонованим використанням елементів уже існуючого програмного забезпечення. Однак в Україні практично відсутні норми адміністративного і кримінального права, спрямовані на припинення протиправних дій, пов'язаних з комп'ютерними програмами. Необхідною є розробка конкретних адміністративно-правових і кримінально-правових заходів, спрямованих на попередження і невідкладне припинення контрафактних дій. До порушників прав на комп'ютерні програми слід запровадити ордери на обшук та інші профілактичні процедури цивільного права. Кримінальна практика повинна включати конфіскацію піратських копій, накладення арешту на матеріали й обладнання, виготовлену продукцію, позбавлення порушників волі за злочини у великих розмірах [6].

Вплив вказаних чинників змушує звернути увагу на забезпечення інформаційної безпеки та на побудову економіки, що виключає використання контрафактної продукції в нашій країні. Значно ускладнює ситуацію із незаконним розповсюдженням та використанням програмного забезпечення в Україні також суспільне ставлення до цієї проблеми. В свідомості громадян нашої країни міцно закріпилось сприйняття комп'ютерних програм як

невід'ємної частини або "безкоштовного додатку" до комп'ютера, але не до результату інтелектуальної діяльності людини, який, безумовно, є винятковим товаром. Практика вказує і на численні випадки несвідомого використання неліцензійних програм через недостатню поінформованість окремих осіб про незаконність таких дій. Слід зазначити, що без суттєвої підтримки органів державної влади, яка повинна відрізнятися не декларативним характером, а практичною спрямованістю, вирішення проблеми нелегального використання програмного забезпечення в Україні є неможливим. Незважаючи на численні переговори керівництва корпорації Microsoft з представниками Кабінету Міністрів України щодо запровадження програм легалізації програмного забезпечення в органах державної влади, як початкової стадії цього процесу в усій країні, суттєвих результатів по цих питаннях досягнуто не було. Боротьба із усіма проявами "комп'ютерного піратства" в Україні повинна відбуватися з урахуванням його світових масштабів, вимог міжнародних організацій, прав та інтересів як авторів, так і споживачів, а також міжнародного досвіду, який має особливу цінність в сучасних умовах.

Класик західної правової думки Е. Алотт (анг. Anthony Allo) у праці «Ефективність законів» сформував відповідну теорію. Він стверджує, що закон на практиці має вирішувати своє перше завдання – забезпечувати ефективність. Це він обґрунтовує такими чинниками: правова система є цілеспрямованою системою, яка існує в суспільстві. Закони приймаються тими, хто має владу чи вплив в суспільстві. Метою законів є регулювання або формування поведінки членів суспільства шляхом визначення, що дозволено або заборонено, і шляхом надання їм можливості через встановлення інститутів та процесів. Тому саму ефективність функціонування суспільства слід розглядати через ефективність законів (конкретних положе Інший західний учений А. Макфарлейн вважає, що ефективність права має в свій основі питання ефективності захисту права економічної власності. Похідним від цього є ефективна правова охорона працівників. Першим критерієм

ефективності є наявність самого закону, який захищає певне право правовими нормами. При цьому вчений звертає увагу, що в корумпованих державах громадяни бояться і ненавидять закон, оскільки вони, як правило, не захищають, а порушують їх права [5]. Адміністративно-правова охорона існує через систему адміністративно-правових норм, одночасно доведено, що вона не може з погляду гносеології права існувати в таких вузьких рамках, визначених державою, вона відображає об'єктивні суспільні відносини, захищає найбільш важливі цінності, які в певний відрізок часу можуть ще не знайти формального оформлення в джерелах адміністративного права, забезпечується на основі адміністративно-правових норм й одночасно регулюється нормами адміністративного права, які встановлюються не тільки державою, хоча нею насамперед. Слід підсумувати, що ефективність адміністративно-правової охорони – це уміння публічної адміністрації на основі норм адміністративного права якісно та своєчасно відновлювати порушені права, свободи й законні інтереси невіддільних фізичних і юридичних осіб, публічний інтерес держави та суспільства. Слід зауважити, що поняття права інтелектуальної власності знайшло своє відображення як в національному законодавстві, так і в міжнародних актах. Наприклад, у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Україна приєдналася у 1970 році) від 14.07.1967 р. зазначається, що інтелектуальна власність «включає права, які стосуються: 1) літературних, художніх і наукових творів; 2) виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач; 3) винаходів у всіх областях людської діяльності; 4) наукових відкриттів; 5) промислових зразків; 6) товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень; 7) захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності в виробничій, науковій, літературній і художній областях [17].

По суті, в зазначеній конвенції право інтелектуальної власності визначається не через характерні його особливості та ознаки, а шляхом

визначення переліку об'єктів такого права, що, на нашу думку, не в повній мірі розкриває його сутність і зміст. Таким чином, на основі вищевикладеного, враховуючи та аналізуючи різні думки вчених, пропоную виділити, що адміністративна-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід розуміти як діяльність органів державного управління, яка спрямована на вжиття відповідних заходів профілактики вчинення правопорушень щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності засобами адміністративного права, підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних 48 осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

2.2 Проблеми судового захисту авторських прав, порушених в мережі Інтернет

Захист інтелектуальної власності стає одним з найважливіших факторів, що визначає положення конкретної держави у світі. Надійний рівень зазначеного захисту стимулює наукові дослідження, розвиток культури, літератури, мистецтва, практичне використання досягнень науки й техніки, а також міжнародний обмін ними. Як вже неодноразово зазначалось, наразі переважна більшість випадків порушення авторських прав здійснюється в мережі Інтернет або за її допомогою. Тим не менш, механізм захисту авторських прав, порушених в мережі Інтернет, запропонований українським законодавцем, не вирішує всіх проблем, які постають перед особою, права якої порушені. на нашу думку, серед таких проблем варто виділити, зокрема, такі: Визначення належного відповідача у справі.

Новою сторінкою в розвитку інформаційного суспільства стала поява соціальних мереж. Головне призначення таких мереж полягає в обміні інформацією між її користувачами. При цьому на неможливо рівні залишається врегульоване питання доступу до такої інформації з боку органів державної влади.

Питання про те, хто є належним відповідачем у справах, які пов'язані з порушенням авторських прав у мережі Інтернет, є доволі важливим та неоднозначним. Суди різних держав підходять до питання визначення належного відповідача по-різному, і це має важливе значення.

У разі, якщо позивач обирає перший варіант, доволі часто виникають труднощі зі з'ясуванням особи, яка розмістила матеріали. Лише невелика кількість соціальних мереж і форумів вимагає від своїх користувачів надання достовірних даних про себе (наприклад, LinkedIn). У той же час, окремі мережі (такі як Twitter) взагалі називають конфіденційність користувачів одним із принципів своєї роботи.

Тут слід зосередити нашу увагу на появі такого терміну та на жалює явища, як інформаційний тероризм створює сприятливі умови для маніпулювання суспільною свідомістю шляхом масованого поширення неправдивої і сфабрикованої інформації з метою створення напруженості у суспільстві, нестабільності, хаосу, спрямованих на реалізацію політичних чи економічних цілей в інтересах терористів.

Модель, коли до відповідальності притягується виключно провайдер, також викликає низку проблем. Зокрема, великі соціальні мережі (такі як Facebook) не мають можливості перевіряти всі розміщені в ньому матеріали на предмет порушення авторських прав. Крім того, провайдер не повинен нести відповідальності у разі, якщо він вжив ефективних та оперативних заходів для виправлення ситуації (сховався у «затишній гавані»). Відтак, зазвичай особи, авторські права яких порушено, спочатку послуговуються внутрішніми механізмами подачі скарги провайдеру, а якщо такі дії не дають результату – звертаються до суду, притягуючи до відповідальності і

провайдера, і безпосереднього порушника. Прикладом може слугувати справа «Пірсон проти Твіттер» (Pierson v Twitter), розглянута судом США. Крістін Пірсон є фотографом, що спеціалізується на музичних подіях та живих фотографіях. Вона викладає та продає свої роботи (фотографії відомих музикантів і груп) на своєму веб-сайті. Пірсон стверджує, що є автором фотографії гірника Драконфорса Германа Лі та власником авторських прав на неї. Тим не менш, за словами Пірсон, користувачі Twitter відтворили фотографію Германа Лі і розповсюдили її, приєднавши до своїх твітів. Все це було зроблено без отримання дозволу від Пірсон, що порушувало її авторське право. Пірсон висунула претензії щодо вторинного порушення авторських прав соціальній мережі «Twitter», стверджуючи, що остання «викликала або суттєво сприяла» порушенню її авторських прав користувачами. Пірсон стверджує, що вона повідомила «Twitter» про порушення авторських прав згідно Закону про захист авторських прав у цифрову епоху (DMCA), але Twitter не видалив весь цей контент. Врешті-решт Пірсон змогла довести неправомірність дій Twitter. [25]

На теренах України позивачі також доволі часто стикаються з проблемою визначення належного відповідача у справі. Так, наприклад, відповідно до Постанови пленуму Верховного суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав», належним відповідачем у справі про захист авторського права і (або) суміжних прав є особа, яка своїми діями порушила особисті немайнові чи майнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав. За прикладом, наведеним у самій Постанові, порушником права виступає не типографія, яка надрукувала певний літературний твір, а особа, яка без належних на те прав надала видавництву оригінал-макет [9].

У такому випадку, належним відповідачем у справах про незаконне розміщення об'єктів авторських прав у мережі Інтернет виступає не провайдер, на платформі якого розміщено відповідну інформацію, а особа, яка таку інформацію розмістила. Це робить судовий захист авторських прав

ще більш складним через анонімність або некоректні дані, наведені користувачами при реєстрації. З огляду на те, що вітчизняне законодавство також дає користувачам можливість «сховатись у безпечній гавані», вважаємо, що найбільш доцільним алгоритмом дій особи, авторські права якої порушено, є звернення до провайдера з офіційною заявою про порушення авторських прав, а у разі, якщо це не дало результату – притягнення його як співвідповідача у судовому процесі. Варто зауважити, що вітчизняний законодавець лише нещодавно звернув увагу на проблеми захисту авторських прав у мережі. 26 квітня 2017 року набув чинності Закон України № 1977-VIII «Про державну підтримку кінематографії в Україні». З його прийняттям Закон України «Про авторське право і суміжні права» було доповнено статтею 52-1. Дана стаття містить процедуру припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет Законом № 1977-VIII від 23.03.2017 року. У загальних рисах відповідна процедура передбачає певні етапи. Вітчизняне законодавство у сфері захисту авторських прав переважно складається з положень Цивільного кодексу України та Закону «Про авторське право й суміжні права», які до останнього часу мало відповідали викликам, які постали перед охороною авторських прав у цифрову епоху. Боротьба з порушеннями авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет стала сьогодні актуальною та нагальною у багатьох країнах світу. Поширення незаконного розміщення творів, пісень, фільмів у мережі Інтернет, все більше розповсюджена практика файлообмінних систем, що дозволяють зі швидкістю обмінюватися тією чи іншою інформацією, призвели до зацікавленості вироблення підходів щодо спрощеного та прискореного порядку захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. З прийнятих в іноземних країнах законодавчих актів, що пропонують відповідні механізми захисту прав, слід відзначити Закон ФРН «Про авторське право і суміжні права» 2010 року, Закон Великобританії (Англії) «Про цифрову економіку» 2010 року, Закон Франції «Щодо створення урядової агенції зі сприяння поширенню та

захисту творчих робіт в Інтернеті” 2009 року, Закон США “Про авторське право у цифровому тисячолітті” 1998 року. Ця тема також набула актуальності й в Україні у зв’язку зі змінами до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, що стосуються захисту прав у мережі Інтернет (стаття 52), а також у зв’язку з діяльністю сайта-файлообмінника EX.UA, закриття якого у січні 2012 року викликало значний суспільний резонанс [4; 6].

Проблеми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет досліджувалися в рамках ВОІВ, були предметом обговорень в органах державної влади та громадських організаціях, а також розглядалися у працях вітчизняних та іноземних науковців. Зокрема, про необхідність вдосконалення законодавства України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет вказувалося у працях Арданова О., Дроб’язка В., Макоди В., Пастухова О., Ступака С. [1; 3; 5; 7; 10] та інших. Проте розгляд законодавчого регулювання та практики застосування спеціальних та особливих механізмів захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет у зарубіжних країнах та визначення можливості запровадження їх в Україні здійснюється вперше. Найбільш доцільним механізмом прискореного захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, на наш погляд, є введення спеціального адміністративного порядку розгляду суперечок. При цьому рішення про блокування контенту має прийматися лише, якщо вимогу щодо припинення неправомірного користування об’єктами авторського права і суміжних прав не було виконано користувачем, та у разі заперечень – після їх розгляду, з можливістю оскарження рішення у судовому порядку. Використання спрощеного механізму захисту прав доцільно, якщо особа, до якої є претензії щодо порушення авторського права або суміжних прав, її контактні дані є невідомими. Вказане стосується файлообмінних систем (так званих файлообмінників) тощо.

На сьогоднішній день немає високоефективних механізмів правового захисту авторського права нормами вітчизняного законодавства. Цифрова форма розміщених в інтернеті творів, а також світовий характер інтернету сприяють масовим порушенням авторських прав в мережі інтернет, значно ускладнюють захист авторського права. Одним із найефективніших засобів захисту авторського права у мережі інтернет є використання комплексного підходу, який включає поєднання правових та технічних засобів захисту. Адже лише в тому випадку, коли автор буде впевнений у правовому та технічному захисті свого авторського права в мережі Інтернет, він зможе спокійно творити і цим самим буде служити суспільству. Проблема захисту авторського та суміжних прав в інтернеті у наш час викликає все гостріший інтерес, оскільки досі не вироблено однозначної і єдиної для всіх держав позиції.

Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій за останні десятиріччя, зрозумілим є той факт, що цей розвиток супроводжується певними проблемами у правовому регулюванні використання цих інформаційних технологій. Неправомірне використання мережі Інтернет може завдати як відносно незначних збитків (наприклад, у разі порушення авторського та суміжних прав шляхом незаконного розповсюдження аудіо- чи відеоматеріалів), так і більш серйозних (кібератаки на захищені сервери з метою вилучення конфіденційної інформації, що може призвести до загрози національній безпеці держав тощо). У перспективі вони можуть стати загрозою для усього людства, вже зараз активно використовуються такі терміни, як «кібератака», «кібервійна», «інформаційна війна», що тільки підкреслює гостроту проблеми.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нам вдалося досягти поставленої мети, поставлених цілей та задач. Питання, щодо охорони прав захисту на комп'ютерні програми сьогодні стало як ніколи актуально. Можна сказати, що коли Інтернет та комп'ютери стали невід'ємною частиною суспільного життя, спостерігалось різке та активне збільшення кількості об'єктів авторського права. Мова йде про комп'ютерні програми, програмне забезпечення (набори комп'ютерних програм) із відкритим вихідним кодом (кодуванням) та дозволом автора на вільне копіювання та модифікацію. Становлення і розвиток інформаційного суспільства у світі та стрімке поширення комп'ютерних технологій, а також програм різного типу дуже стало важливим важелем допомоги у роботі і не тільки. В наш непростий час комп'ютерна техніка досить упевнено увійшла в наше життя, змінивши його. За своєю правовою природою комп'ютерні програми є об'єктами права інтелектуальної власності, а точніше — об'єктами авторського права. Напевно тому порядок їх відображення в податковому і бухгалтерському обліку й досі викликає чимало запитань.

У Концепції Національної програми інформатизації сутність поняття «інформаційна безпека» відображене як невід'ємна частина політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, канали інформаційного обміну й телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж інші елементи інформаційної інфраструктури країни.

Можна констатувати сьогодні те, що існуючий захист комп'ютерних програм авторським правом є недостатнім. Зараз в Україні, як і в багатьох країнах світу, законодавство зараховує комп'ютерні програми до об'єктів, що охороняються авторським правом. При використанні комп'ютерних програм відповідно до вимог законодавства у сфері авторських прав користувачі

зобов'язані дотримуватись певних умов, визначених у ліцензії чи в ліцензійному договорі або в іншому договорі щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Комп'ютерні програми можуть використовуватись виключно в обсязі, формі та способом, вказаними в зазначених договорах (ліцензіях). Виникнення правових колізій при захисті комп'ютерних програм свідчить, що існуючого регулювання авторським правом недостатньо. Використання комп'ютерної програми без дозволу автора, невиконання умов договору є порушенням авторських прав і може бути підставою для притягнення порушника до юридичної відповідальності: цивільно-правової (ст. 431 Цивільного кодексу, ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

Також і адміністративної (ст. 51-2 Кодексу про адміністративні правопорушення);

Важливе значення має також і наявність кримінальної відповідальності (ст. 176 Кримінального кодексу України).

Сьогодні людині важко уявити сучасний світ без комп'ютерів, смартфонів, планшетів, розумних годинників і багато чого іншого. Кожного року ця галузь вдосконалюється, випускаються нові моделі технічних пристроїв та програми, які створюються для їх справної роботи. Очевидно, що ІТ-індустрія «прошила» весь світ своїми нитками.

І якщо раніше це відбувалося дещо поступово, то зараз, лише за останні кілька років, стали відбуватися справді масштабні зміни в галузі інформаційних технологій. ІТ-компанії стали флагманом прогресу, диктуючи свої правила світові. Але, на жаль, все це дійсно відбувається дуже швидко, а законодавча влада в Україні не встигає врегулювати відносини, що з'являються, так і з цим аспектом важко не погодитися.

Отже, можна зробити висновок, що законодавство України у сфері ІТ потребує змін і доповнень. Особливо тому, що ця сфера охоплює багато інших відносин у нашому з вами житті та держава повинна йти назустріч

прогресу. Хотілося б наголосити, що однією з головних функцій держави є йти в ногу з часом, спрямовувати розвиток держави згідно з новими тенденціями у світі. Адже світ не стоїть на місці, отже, законодавство повинно розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дроб'язко В.С. Право інтелектуальної власності: [навч. посібник] В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко. – К.: Юрінком Інтер, 2004 – 510 с.
2. Цивільний кодекс України від 12.08.2015 року № 435-IV : станом на 18.09.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 16.10.2012 року № 5460-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 2–3. – Ст. 41. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
4. Про питання захисту авторських прав в Інтернеті : постанова Вищого арбітражного суду України від 05.06.00 р. № 04-1/5-7/82 // Вісник господарського судочинства. – 2001. – № 2. – С.34.
5. Ступак С. Пиратство на Украине будет охраняться законом. Верховный Совет принял новую редакцию Закона об авторском праве / С. Ступак, О. Ступка, Ю. Феколкин / Юридическая практика”.– № 52 (158). – 28.12.00 р.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав : проект Закону України № 6523 від 15.06.10 р. – Режим доступу:http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=379
7. Боровская Е. А. Правовая охрана компьютерных программ и баз данных /Е. А. Боровская, С. Л. Ермакович, В. И. Кудашов и др. – Минск, 2010.
8. Пічкурова З. В. Подолання проблем охорони програмного забезпечення в контексті європейської інтеграції України: вітчизняні реалії та міжнародний досвід / З. В. Пічкурова [Електронний ресурс]. – Режим доступу <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/>

9. Директива Європейського Парламенту і Ради про правову охорону комп'ютерних програм: № 2009/24/ЄС: [від 23 квітня 2009 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009L0024:EN:HTML>.
10. Мороз В. Особенности защиты компьютерной программы в соответствии с действующим законодательством Украины [Электронный ресурс] / Мороз В. – Режим доступа : <http://blog.liga.net>.
- 13.
11. Антонов В. М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право / Антонов В. М. – 2-ге вид., стереотип. – К. : КНТ, 2006. – 520 с. 7
Селиванов М. Проблемы правовой охраны компьютерных программ [Электронный ресурс] / Селиванов М. – Режим доступа : <http://www.cip.in.ua/r4436>.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073- X [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Авдеева Г. К. Проблемы идентификации компьютерной программы как объекта авторского права [Электронный ресурс] / Г. К. Авдеева. – Режим доступу: http://www.ipcmagazine.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=491&Itemid=11.
16. Єфремова К. В. Правова природа комп'ютерної програми як об'єкту інноваційних відносин [Текст] / К. В. Єфремова // Актуал. питання інновац. розвитку. – 2012. – № 2. – С. 24–29
15. Литвин С. Й. Правове регулювання відносин щодо компіляції даних (бази даних) в міжнародно-правових актах та законодавстві ЄС [Текст] / С. Й. Литвин // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2012. – № 2. – С. 252–256.

- 16.Єфремова К. В. Правова природа комп'ютерної програми як об'єкту інноваційних відносин [Текст] / К. В. Єфремова // Актуал. питання інновац. розвитку. – 2012. – № 2. – С. 24–29.
- 17.Кохановська О. В. Цивільно-правові аспекти регулювання відносин у сфері використання інформаційних систем [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – К., 1998. – 19 с.
- 18.Настюк В. Я. Адміністративно-правовий захист інформації: проблеми та шляхи вирішення досвіду [Текст] : монографія / В. Я. Настюк, В. В. Белєвцева. – Х. : Право, 2013. – Ст. 126.
- 19.Єфремова К. В. Правова природа комп'ютерної програми як об'єкту інноваційних відносин [Текст] / К. В. Єфремова // Актуал. питання інновац. розвитку. – 2012. – № 2. – С. 24–29.
- 20.Пічкурова З.В. Проблеми охорони програмного забезпечення в Україні в контексті міжнародного досвіду [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_28/Statti/4PDF.pdf.
- 21.Полегенька О.Р., Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта авторського права /О.Р. Полегенька //Часопис Академії адвокатури України. – 2012. - №1. – с.4.
- 22.Рудницька З.І. Правове регулювання створення та використання Інтернет – сайту як об'єкта авторського права/ З.І.Рудницька //Часопис Академії адвокатури України. – 2012.- №2.– с.4.
- 23.Еннан Р. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності / Р.Еннан // Інтелектуальна власність. – 2012. – № 10. – ст.42-50.– с.42, с.46.
- 24.Постанова Пленуму Верховного Суду України « Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року №5 // Вісник господарського судочинства. – 2010. - №5. – ст.15

- 25.Мамчур Л. Розміщення твору в мережі Інтернет як спосіб його використання /Л. Мамчур //Теорія і практика інтелектуальної власності.— 2011. — № 3. – с.34 -40. – с.35, с.37
- 26.Пастухов Олександр Миколайович. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2002. – 174с. – с.44, с.55.
- 27.Майданик Н.І. Сайт у мережі Інтернет як невизнаний об'єкт права інтелектуальної власності/Н.І. Майданик//Цивілістичні читання з проблем права інтелектуальної власності, присвячені пам'яті професора О.А. Підпригора (18.04.2007р.): зб. наук. доповідей та статей. – К.:ТОВ «Лазуріт –Поліграф». - 2008. – с. 182-183.
- 28.Рудницька З.І. Правове регулювання створення та використання Інтернет – сайту як об'єкта авторського права/ З.І.Рудницька //Часопис Академії адвокатури України. – 2012.- №2.– с.4.
29. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 11 липня 2001р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. - №43. – Ст. 214.
30. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 № 3759-ХІІ // Відомості Верховної Ради України.- 1994. - № 10 – ст. 43
31. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
32. Г. О. Андрощук. Інтернет-договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності: науково-практичний-коментар / Г. О. Андрощук ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. – Київ, 2011.
- 33.Авторське право в Інтернет : навчальний посібник / О. М. Пастухов; відп. ред. О. А. Підпригора; Акад. прав. наук України, Науково-дослідний ін.-т інтелект. власності. – К.: Школа, 2004. – 143 с.
34. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец.

- 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Петренко Сергій Анатолійович; Нац. Акад. прав. наук України, НДІ інтелект. власності. – Київ, 2010. – 20 с.
- 35.Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Створення в Україні сприятливих умов для розвитку індустрії програмного забезпечення» : Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 42. – Ст. 548.
- 36.Проект Закону України „Про внесення змін до Закону України “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм” від 03.07.2002 №1297.
- 37.Сиденко В., ‘Охорона інтелектуальної власності в Україні: проблеми й розв’язання’. Дзеркало Тижня, № 43 (367).
- 38.Маліновська І. До питання про визначення первинного суб’єкта авторських прав на базу даних // Підприємництво, господарство і право. – 2012.-№ 12. – С. 45-48.
- 39.Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: монографія. – Х., 2002.
- 40.Інтелектуальне право України / За заг. Редакцією проф. О.С. Яворської. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 – 608.